

OTA-ONALARNING BOLAGA MUNOSABATI IJTIMOIIY FOBIYA SHAKLLANISHI OMILI SIFATIDA

Odilova Yoqutxon Islomovna

Psixologiya fani o'qituvchisi, Navoiy davlat pedagogika instituti

Annotatsiya. Bolalar o'zlarining ma'lum doiradagi psixologik imkoniyatlari, yutuq va kamchiliklari haqida yetarli ma'lumotga ega bo'lsalar, bu ularning hayotda uchraydigan turli qiyinchiliklarni osonlik bilan yenga olishga, o'z imkoniyatlaridan yanada unumli foydalana olishga, o'zlari haqida yanada chuqur, ijobiy va o'ziga xos tasavvurlarning shakllanishiga imkoniyat yaratadi. Ota-onalarning bolaga bo'lgan munosabatlarining to'g'ri shakllanmaganligi esa, bolada ijtimoiy fobiyaning yuzaga keltiradi

Kalit so'zlar: ijtimoiy fobiya, ota-onalarning roli, munosabatlari

Kirish. Psixologiya fanining turli sohalariga tegishli ijtimoiy fobiya, tashvish va shunga o'xshash holatlar tadqiqotchilari odatda ijtimoiy fobiya fenomenologiyasini o'zlari tegishli bo'lgan psixologiya yo'nalishi nuqtai nazaridan ko'rib chiqadilar. Rivojlanish psixologiyasi uchun etiologiyaga e'tibor qaratish xosdir; shaxsiyat va ijtimoiy psixologiyada tadqiqotlar ijtimoiy fobiyaga jamiyat bilan o'zaro munosabatning shaxsiy xususiyati sifatida qaratilgan; klinik psixologlar va psixiatrlar ijtimoiy fobiya diagnostik mezonlarini ko'rib chiqadilar. Bu ko'p tushunchalar o'zaro bog'liq, ammo bir-birini almashtirib bo'lmaydi. Hozirgi vaqtda ijtimoiy fobiya va shunga o'xshash sharoitlar mavzusi shaxslararo va kognitiv yo'nalishlarda eng ko'p rivojlangan.

ASOSIY QISM

Shaxslararo yondashuv vakillari nuqtai nazaridan, ijtimoiy fobiya, birinchi navbatda, shaxslararo munosabatlarning buzilishidir. Ushbu buzulishning asosiy belgilari boshqa odamlar bilan aloqa qilishda yuzaga keladi va uning eng og'ir oqibati shaxsning shaxsiy va kasbiy munosabatlarni saqlab qololmasligidir. Shaxslararo model yaxshi ijtimoiy munosabatlar ruhiy farovonlik bilan chambarchas bog'liq, qoniqarsizlari esa turli xil kasalliklarning paydo bo'lishi va rivojlanishiga yordam beradi degan taxminga asoslanadi. Shaxslararo munosabatlar nazariyasining asosini o'z-o'zini ta'minlaydigan shaxslararo sikl deb ataladigan kontseptsiya tashkil etadi

Ijtimoiy fobiyaning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi eng muhim omillardan biri bu bola va uning ota-onasi o'rtasidagi bog'lanish sifatidir. J. Boulbining bog'lanish nazariyasiga ko'ra, xavfsiz bog'lanish turiga ega bo'lgan bola o'z bog'lanish figurasidan boshpana sifatida atrofdagi dunyoni o'rganish va qayg'uiga duchor

bo'lganda u yerga qaytish uchun foydalanadi. Xavfsiz bog'lanish turiga ega bo'lgan bola o'z tarbiyachisini g'amxo'r, mas'uliyatli va qulay deb biladi. Ishonchsiz biriktirma turi bo'lgan bola, aksincha, biriktiruvchi raqamning mavjudligi va mas'uliyatiga ishona olmaydi. Bunday noaniqlik xavotirli vaziyatlarga qo'rquv reaksiyasini rivojlantirish imkoniyatini oshiradi. Agar bola o'zining qo'shimcha raqamlariga ishonsa, unda qo'rquv va tashvish hissi paydo bo'lishi ehtimoli kamroq.

Oila - bu insonga butun hayoti davomida hamroh bo'ladigan eng muhim hodisa. Oilaviy munosabatlar, qoida tariqasida, shaxs uchun eng muhim va ahamiyatli bo'lib, bu ularning shaxsni shakllantirishdagi yetakchi rolini va jamiyat bilan o'zaro munosabatlarini tushuntiradi. Oilaning etakchi roli bir qator holatlar bilan belgilanadi:

1. Shaxsiy munosabatlar tizimida oilaviy munosabatlarning yetakchi roli. Inson hayotining dastlabki bosqichlarida oila keyingi rivojlanish uchun eng muhim bo'lgan yagona va keyinchalik u o'z ichiga olgan eng muhim ijtimoiy guruhlardan biridir.

2. Oilaviy munosabatlarning ko'p qirraliligi va ularning bir-biriga bog'liqligi, ularning biron birida ozmi-ko'pmi muhim o'zgarishlarni amalga oshirishga urinish boshqalarning o'zgarishlarining "zanjirli reaksiyasini" keltirib chiqaradi. Bu xususiyat tufayli oilaviy travmadan qutulish qiyinroq.

3. Oila a'zolarining turli oila ichidagi ta'sirlarga, shu jumladan travmatik ta'sirlarga nisbatan alohida ochiqligi va shuning uchun zaifligi. Oilada shaxs boshqa oila a'zolarining ta'siriga ko'proq mos keladi; uning zaif tomonlari va kamchiliklari eng yaqqol namoyon bo'ladi.

Oilada bola shaxsini shakllantirishning eng muhim omillaridan biri bu bola-ota-ona munosabatlaridir. Ular ajralmas tizim sifatida oilaviy munosabatlarning eng muhim quyi tizimini tashkil qiladi va bolaning va ota-onaning yosh xususiyatlari bilan uzluksiz, uzoq muddatli va vositachi sifatida ko'rib chiqilishi mumkin. Bola-ota-ona munosabatlari bolaning psixologik rivojlanishi va ijtimoiylashuv jarayonining eng muhim hal qiluvchi omili sifatida quyidagi integrativ parametrlar bilan aniqlanishi mumkin. [1]

XULOSA

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, ota-onalarning o'zlarini noto'g'ri tutishlari (garchi buni o'zlari to'g'ri deb hisoblasalar ham) bolani ongida jiddiy buzilishlarga va ijtimoiy fobiyani keltirib chiqarishga sabab bo'ladi. Buni oldini olish uchun bolaga yoshlikdan to'g'ri tarbiya berish, uning qiziqishlari va hohishlarini hurmat qilish, unga ham oila a'zosi, ma'lum bir shaxs kabi etibor qaratish kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Мякотин, И. С. (2018). *Отношение родителей к ребенку как фактор формирования социальной фобии* (Doctoral dissertation, Ярославль, 2018. 194с).
2. Кочетова, Ю. А. (2012). Страхи современных дошкольников и их связь с особенностями детско-родительских отношений. *Психологическая наука и образование*, 17(3), 77-87.